

- [20] Knight J. Internationalization Trends. International Higher Education. 2007. № 46. URL : http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/Number46/p7_Knight.htm.
- [21] Key Action 1: Learning Mobility of Individuals. URL : https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-1/key-action-1-learning-mobility-of-individuals?utm_source=chatgpt.com
- [22] Leszczensky M, Barthelmes T. Herausforderung Internationalisierung Die Hochschulen auf dem Weg zum Europäischen Hochschulraum. Stand und Perspektiven Dokumentation der 5. Jahrestagung der Gesellschaft für Hochschulforschung am 29.-30. April 2010 in Hannover. 2011. 169 p.
- [23] Lukas Graf, Justin J. W. Powell, Johann Fortwengel, Nadine Bernhard Die Internationalisierung dualer Ausbildungsformen im Tertiärbereich. IN: FAßHAUER, Uwe; SEVERING, Eckart (Hrsg.): Verzahnung beruflicher und akademischer Bildung. Duale Studiengänge in Theorie und Praxis. Bielefeld 2016, S. 97-114.
- [24] Leonardo da Vinci programme: 15 years of EU support for vocational education and training. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_10_1481
- [25] Marie Skłodowska-Curie Actions. Developing talents, advancing research. URL: <https://marie-sklodowska-curie-actions.ec.europa.eu/>
- [26] Ministerial Declarations and Communiqués Ministerial Conference Leuven/Louvain-la-Neuve. 2009. URL: https://ehea.info/cid101040/ministerial-conference-leuven-louvain-neuve-2009.html?utm_source=chatgpt.com
- [27] Project atlas: trends and global data 2024. Institute of International Education. URL: https://www.iie.org/wp-content/uploads/2024/11/Project-Atlas_Infographic_2024-1.pdf
- [28] Teichler U. Internationalization of higher education. International Encyclopedia of Education. Elsevier, 2023. Pages 239-249. URL: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818630-5.01029-0>
- [29] Van Der Wende M. Missing links: The relationship between national policies for internationalization and those for higher education in general. National policies for the internationalization of higher education in Europe. Stockholm : Hogskoleverket Studies, National Agency for Higher Education, 1997. P. 10–31.
- [30] Wachter B. An introduction: Internationalization at Home in context. Journal of Studies in International Education. Amsterdam : SAGE Publications. 2003. N 7 (1). P. 5–11.
- [31] Erasmus+ Programme Guide. The essential guide to understanding Erasmus+. URL: https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-1/key-action-1-learning-mobility-of-individuals?utm_source=chatgpt.com
- [32] Online Language Support. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/online-language-support>

УДК 378.015.31.041:37.011.3-052

DOI: 10.31652/2412-1142-2025-76-126-135

Фрицюк Валентина Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0001-6133-2656
valentya.frytsiuk@vspu.edu.ua

Губіна Світлана Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5743-350X
sveta_tsuprik@ukr.net

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розкрито професійний саморозвиток як важливий інструмент особистісно-професійного становлення майбутніх учителів фізичної культури. Зазначено, що професійний саморозвиток є усвідомленим, цілеспрямованим процесом, що базується на внутрішній мотивації особистості до самовдосконалення, самореалізації, набутті нових компетентностей та адаптації до

змін в освітньому середовищі. Проаналізовано міждисциплінарні підходи до тлумачення феномену саморозвитку в контексті педагогіки, психології, філософії та акмеології. Окреслено роль професійного саморозвитку в підготовці студентів до майбутньої педагогічної діяльності, акцентовано увагу на значенні теоретичної, практичної та рефлексивної складових у цьому процесі. Виокремлено теоретико-методологічні підходи (акмеологічний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, рефлексивний, контекстний тощо), що забезпечують цілісне бачення особистісно-професійного становлення фахівців. Проаналізовано практичний досвід підготовки майбутніх учителів фізичної культури у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, підкреслено значення участі студентів у науково-дослідній, позааудиторній та спортивно-масовій діяльності. Зроблено висновок про необхідність створення умов для активної самореалізації здобувачів освіти в освітньому процесі ЗВО як основи формування конкурентоспроможного фахівця у галузі фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: професійний саморозвиток, особистісно-професійне становлення, майбутні вчителі фізичної культури, педагогічна освіта, освітнє середовище, компетентнісний підхід, самореалізація, вища освіта, фізична культура.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Особистісно-професійне становлення та професійний саморозвиток майбутніх учителів є тісно пов'язаними процесами, що взаємно доповнюють і підсилюють один одного. Особистісно-професійне становлення охоплює цілісний розвиток здобувача як індивіда і майбутнього фахівця, включаючи формування особистісних якостей, цінностей, мотивів, а також набуття професійних знань, навичок та компетентностей. У цьому контексті професійний саморозвиток майбутніх учителів виступає як активна, усвідомлена складова цього процесу. Він полягає в постійному прагненні до вдосконалення себе у професійній діяльності, розширенні компетентностей, самонавчанні, підвищенні кваліфікації та адаптації до нових вимог професії. Без професійного саморозвитку особистісно-професійне становлення майбутніх учителів залишатиметься неповним, оскільки саме через саморозвиток людина здатна активно впливати на свій професійний шлях, формувати власну ідентичність як учителя, досягати самореалізації та задоволення від праці. З іншого боку, високий рівень особистісного розвитку – зокрема таких якостей, як мотивація, самосвідомість, відповідальність, цілеспрямованість – є основою для ефективного професійного саморозвитку. Таким чином, ці два процеси перебувають у постійному діалозі: професійний саморозвиток є водночас проявом і засобом особистісно-професійного становлення, а саме становлення створює умови для глибшого і результативнішого саморозвитку [2].

Все це повною мірою стосується майбутніх учителів, зокрема, майбутніх учителів фізичної культури, в яких без прагнення до постійного професійного саморозвитку особистісно-професійне становлення залишатиметься неповним, оскільки саме через саморозвиток вони можуть активно впливати на свій професійний шлях, формувати власну ідентичність як учителя фізичної культури, досягати самореалізації та задоволення від учительської і тренерської праці.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Варто наголосити на важливості врахування у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до професійного саморозвитку наукових напрацювань щодо психології розвитку і саморозвитку (І. Бех, М. Вієвська, Г. Костюк, С. Кузікова, С. Максименко, А. Маслоу та ін.); педагогічних досліджень саморозвитку (О. Власова, Н. Кічук, М. Костенко, Е. Остапенко, Г. Полоз, Л. Рибалко, О. Романовський, В. Семиченко, Т. Стрітьєвич, Т. Тихонова, Г. Топчій та ін.). Саме в працях цих науковців закладено основи професійного саморозвитку як інструмента особистісно-професійного становлення майбутніх фахівців. Однак, варто зазначити, що попри наявність численних праць у цій царині, недостатньо дослідженим залишається аспект професійного саморозвитку як інструмента особистісно-професійного становлення майбутніх учителів, зокрема, вчителів фізичної культури.

Метою статті є характеристика особливостей професійного саморозвитку як інструмента особистісно-професійного становлення майбутніх учителів фізичної культури.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Варто зазначити, що особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури відбувається в умовах постійної взаємодії теоретичної підготовки, практичної діяльності та внутрішнього прагнення до самореалізації, що забезпечує готовність до ефективної роботи в сучасному освітньому середовищі.

Як відомо, саморозвиток є багатограним і комплексним феноменом, який відображає внутрішній процес пізнання, трансформації та вдосконалення особистості. У науковій літературі він розглядається як динамічне явище, що охоплює свідому активність індивіда, спрямовану на реалізацію особистісного потенціалу, формування власної ідентичності та досягнення гармонії з оточуючим соціумом [2; 8; 9]. Так, за визначенням А. Романовського та В. Михайличенка, саморозвиток слід трактувати як цілеспрямовану, багатовекторну зміну індивіда, спрямовану на його духовно-моральне збагачення, практичне самовдосконалення та розкриття внутрішнього потенціалу. Цей процес є самостійним і базується на внутрішніх мотиваціях особистості, що прагне до повноцінної самореалізації в соціальному середовищі [7].

Необхідно враховувати, що процес саморозвитку, включаючи його професійний аспект, охоплює низку змін у мотиваційній, ціннісній, інтелектуальній та поведінковій сферах особистості. ЦентRALЬНОЮ складовою цього процесу є переосмислення власних життєвих орієнтирів і внутрішніх стимулів, які ґрунтуються на загальнолюдських морально-етичних цінностях [2]. Саморозвиток передбачає здатність людини планувати власну діяльність, корелюючи її з усвідомленими цінностями, а також реалізовувати поставлені цілі на практиці. Важливим компонентом є формування навичок саморефлексії, які дозволяють особистості адекватно оцінювати свої сильні та слабкі сторони, мобілізувати внутрішні ресурси для подолання об'єктивних труднощів та забезпечувати поступове просування до значущих цілей.

На думку М. Костенко [4], актуалізація ідей самонавчання, самовиховання і саморозвитку в межах модернізації сучасної педагогічної парадигми зумовлює складності методологічного осмислення відповідних понять. Зміна освітніх пріоритетів породжує необхідність оновлення категоріального апарату, що, у свою чергу, вимагає чіткого та уніфікованого тлумачення ключових термінів. Зокрема, поняття «саморозвиток», яке активно впроваджується в освітні програми як фундаментальний орієнтир особистісного зростання, наразі не має усталеного визначення у наукових джерелах. Відсутня системна інтерпретація цього терміну, що призводить до численних і часто суперечливих трактувань.

Аналіз існуючих наукових підходів дозволяє виокремити низку основних інтерпретацій феномену саморозвитку, як: природно зумовленого процесу самореалізації, що відбувається впродовж усього життєвого шляху; соціокультурного механізму особистісного зростання через свідому самоосвіту; активної діяльності суб'єкта, спрямованої на вдосконалення індивідуальних здібностей та компетентностей; процесу формування унікальної особистісної структури – «самості»; пошуку індивідом власного місця в соціумі та розвитку загальнолюдських рис; результату внутрішньої роботи над собою в контексті самоосвіти й самовиховання.

Таким чином, саморозвиток є ключовим чинником особистісного становлення, що охоплює когнітивні, емоційні, соціальні та духовні аспекти індивіда і є необхідною умовою його ефективної інтеграції в сучасне суспільство та успішної реалізації в професійній сфері [8].

Ми повністю поділяємо позицію І. Беґа [1], який вважає, що саморозвиток є критично важливою передумовою для повноцінної самореалізації особистості, забезпечуючи її цілеспрямоване самоперетворення у напрямі досягнення власного ідеального образу. Формування такого ідеалу зумовлене як внутрішніми прагненнями, так і зовнішніми обставинами, що впливають на індивіда впродовж усього життя. Важливо підкреслити, що саморозвиток не існує ізольовано, а завжди пов'язаний із контекстом життєдіяльності особистості, у межах якої він відбувається та набуває конкретного змісту.

Уже на ранніх етапах онтогенезу, з моменту усвідомлення дитиною власного «Я», вона набуває статусу активного суб'єкта життєвого досвіду. У цей період дитина починає формулювати елементарні цілі, керуючись як особистими потребами, так і враховуючи вимоги дорослих і соціального оточення. Саме в цьому є важливість виховання соціально орієнтованих мотивацій, адже без відповідного спрямування індивідуальні спонуки можуть набути асоціального або навіть деструктивного характеру.

Саморозвиток має глибоко індивідуалізовану природу, розгортаючись переважно у внутрішньому, особистісному просторі. Водночас його не можна вважати процесом, що відбувається поза контекстом соціальної взаємодії. Вплив значущих інших, зокрема дорослих, відіграє визначальну роль у його початкових стадіях. На ранньому етапі дитина засвоює соціальні ролі й норми через наслідування моделей поведінки дорослих у процесі гри, творчої діяльності, елементарної праці. Тут надзвичайно важливою є участь дорослого як ініціатора розвитку самостійності дитини. У подальшому дорослі допомагають дитині осмислити соціальні очікування, цінності та норми, які стають базисом для особистісного самовизначення. Навіть на етапі підліткового віку, коли зростає здатність самостійно формулювати цілі й завдання, потреба в спільному пошуку з дорослим ефективних шляхів їх реалізації зберігає свою актуальність.

Цілком логічним є припущення, що майбутні фахівці в галузі освіти – зокрема студенти педагогічних спеціальностей – також здатні до самостійного визначення особистісних та професійних орієнтирів. Завдання викладача вищої школи полягає не лише в передачі знань, а й у створенні сприятливих умов для розвитку внутрішньої мотивації студентів до безперервного професійного вдосконалення.

Отже, професійний саморозвиток слід розуміти як усвідомлену, цілеспрямовану діяльність особистості, спрямовану на реалізацію власного потенціалу в обраній сфері професійної діяльності. У контексті підготовки педагогічних кадрів поняття «безперервний професійний саморозвиток» можна визначити як постійний, динамічний процес самоорганізації, який стимулює позитивні зміни у внутрішньому світі особистості майбутнього педагога. Цей процес орієнтований на досягнення вищих рівнів педагогічної майстерності та професіоналізму, інтегруючи особистісні й професійні трансформації [2].

Проблематика професійного саморозвитку перебуває в центрі уваги низки наук – філософії, психології, педагогіки, акмеології [2]. З філософської точки зору саморозвиток тлумачиться як форма духовної діяльності, спрямованої на оновлення та вдосконалення власного «Я». Філософський підхід передбачає аналіз онтологічної природи цього явища, виявлення закономірностей його здійснення. У межах психології саморозвиток розглядається як невід'ємна складова самореалізації, як форма внутрішньої активності, яка забезпечує становлення індивідуальності під впливом особистісних прагнень і зовнішнього середовища. Психологічні дослідження акцентують увагу на механізмах, що забезпечують суб'єктивне прийняття цілей і внутрішню готовність до їх досягнення.

У педагогічному дискурсі саморозвиток трактується як свідоме прагнення особистості до самовдосконалення шляхом залучення до різних видів діяльності, які стимулюють формування та розвиток індивідуальних якостей. Освітні дослідження спрямовані на пошук ефективних підходів до активізації внутрішнього потенціалу особистості, а також на розробку педагогічних умов, що сприяють формуванню стійкої мотивації до саморозвитку. Центральним об'єктом педагогічного аналізу є також засоби, за допомогою яких можна не лише підтримати прагнення до самовдосконалення, а й забезпечити його системність, сталість і цілеспрямованість.

Отже, можна зробити висновок, що формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійного саморозвитку спирається на сукупність взаємопов'язаних теоретико-методологічних підходів, кожен з яких дозволяє розглядати цей процес як цілісну багатовимірну систему, що охоплює особистісні, професійні, соціокультурні та діяльнісні компоненти розвитку майбутнього фахівця. З урахуванням специфіки професійної діяльності вчителя фізичної культури, доцільно виокремити такі підходи: акмеологічний, аксіологічний,

антропоцентричний, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, особистісний, синергетичний, системний, рефлексивний, креативний, контекстний [2; 8; 9].

Акмеологічний підхід забезпечує орієнтацію студентів на досягнення вершин професійної майстерності, включаючи високий рівень фізичної, психоемоційної, методичної та рефлексивної підготовленості. У цьому контексті майбутній учитель фізичної культури має постійно вдосконалювати свої якості як професіонала, здатного до самореалізації у фізкультурно-оздоровчій, спортивній та освітній сферах.

Аксіологічний підхід акцентує увагу на усвідомленні студентами цінності здоров'я, активного способу життя, професійної етики, гуманізму, гармонійного розвитку особистості. Формування внутрішньої системи цінностей, що підтримують саморозвиток, має стати фундаментом професійної позиції педагога фізичної культури.

Антропоцентричний підхід передбачає визнання учня головною цінністю педагогічного процесу. Водночас у контексті професійного саморозвитку майбутній учитель має виступати активним суб'єктом власного становлення, формуючи індивідуальну траєкторію зростання через самоосвіту, самовдосконалення та спортивну самореалізацію.

Діяльнісний підхід дозволяє глибоко аналізувати професійно-педагогічну діяльність з позиції активної взаємодії суб'єкта з освітнім середовищем. Особлива увага приділяється практичним формам навчання – тренувальній, корекційно-розвивальній, змагальній діяльності, які є основою формування готовності до безперервного саморозвитку.

Компетентнісний підхід орієнтований на формування у майбутніх учителів фізичної культури ключових та професійних компетентностей: педагогічної, фізкультурно-оздоровчої, методичної, рефлексивної, комунікативної. Наявність цих компетентностей є необхідною умовою успішного самовдосконалення в професійній діяльності.

Культурологічний підхід дозволяє розглядати фізичну культуру як соціально-культурне явище, інтегроване у загальну систему цінностей суспільства. У цьому контексті саморозвиток майбутнього вчителя передбачає оволодіння культурою здоров'я, педагогічною етикою, національними та загальнолюдськими цінностями, що репрезентуються через фізичну активність і спорт.

Особистісний підхід спрямований на врахування індивідуальних особливостей кожного здобувача освіти. Він дозволяє вибудувати навчальний процес з урахуванням рівня фізичної підготовки, особистих цілей і мотивів саморозвитку, сприяючи формуванню внутрішньої потреби до самореалізації у професійній діяльності.

Синергетичний підхід трактує професійний саморозвиток як динамічний, нелінійний процес самоорганізації, що відбувається під впливом взаємодії зовнішніх та внутрішніх чинників. У межах підготовки вчителів фізичної культури це означає здатність адаптуватися до змін, приймати нестандартні педагогічні рішення, трансформувати власну освітню практику.

Системний підхід дає змогу розглядати процес формування готовності до професійного саморозвитку як цілісну педагогічну систему, що включає мету, зміст, форми, методи, результати, а також зв'язки між усіма структурними компонентами професійної підготовки.

Рефлексивний підхід підкреслює значущість здатності майбутніх учителів до аналізу власної діяльності, оцінювання досягнень, виявлення помилок і виведення нових цілей розвитку. Для вчителя фізичної культури рефлексія виступає не лише інструментом професійного самовдосконалення, а й критично важливою умовою корекції фізичних і виховних стратегій роботи з учнями.

Креативний підхід орієнтує майбутніх педагогів на пошук нових підходів, нестандартних рішень у педагогічній, тренерській та організаційній діяльності. Професійний саморозвиток у цьому контексті передбачає розвиток творчого мислення, інноваційної ініціативи, здатності до експерименту та генерації оригінальних методик.

Контекстний підхід спрямований на створення умов, максимально наближених до реальної професійної діяльності. Така модель підготовки дозволяє формувати не лише

теоретичні знання, а й практичні навички саморозвитку в умовах, які імітують майбутню професійну діяльність у сфері фізичної культури та спорту.

У контексті формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури особливого значення набуває вивчення вікових етапів розвитку суб'єкта саморозвитку. Це зумовлено тим, що професійна діяльність фахівця в галузі фізичного виховання потребує не лише глибоких знань та методичних навичок, а й високого рівня саморегуляції, емоційної стійкості, готовності до безперервного самовдосконалення.

На першому, ранньому етапі онтогенезу, що охоплює дошкільний і молодший шкільний вік, відбувається активне формування основ фізичного, психічного та емоційного розвитку, що закладає підґрунтя для подальшого розвитку фізичних якостей і позитивного ставлення до рухової активності. Майбутні педагоги мають усвідомлювати значущість цього періоду для формування здоров'язбережувальної компетентності дитини, що згодом вплине на ефективність їхньої професійної діяльності.

Підлітковий період, згідно з віковою періодизацією, є критичним щодо соціалізації, розвитку фізичних здібностей, становлення мотиваційної сфери. Водночас у підлітковому віці підвищується значущість рухової активності для гармонійного розвитку особистості, корекції психоемоційного стану, подолання внутрішніх конфліктів. У цьому віці формується установка на здоровий спосіб життя, і майбутній учитель фізичної культури повинен бути готовим до педагогічної підтримки підлітків, мотивуючи їх до фізичного саморозвитку.

Юнацький вік, який охоплює студентські роки, є визначальним у професійному та особистісному самовизначенні. Саме в цей період відбувається осмислення власних цінностей, життєвих орієнтирів, визначення свого місця в суспільстві та майбутній професійній сфері. Особливої ваги набуває формування професійної ідентичності, зокрема, як майбутнього фахівця у сфері фізичної культури і спорту. Це час, коли молода людина має навчитися брати відповідальність за власний розвиток, виявляти ініціативу у фізичному, моральному, інтелектуальному самовдосконаленні.

Як підкреслює С. Кузікова [5, с. 7], юнацький вік є найбільш сприятливим для становлення суб'єкта саморозвитку. У майбутніх учителів фізичної культури саме в цей період має сформуватися внутрішня потреба не лише бути професійно компетентним, а й виступати прикладом здорового, активного, гармонійного способу життя. Важливу роль тут відіграє емоційна сфера, зокрема здатність до саморефлексії, до подолання внутрішніх криз, які можуть мати як руйнівний, так і мобілізаційний характер. Якщо педагогічний супровід організований належним чином, емоційна нестабільність студентів перетворюється на ресурс розвитку, а незадоволення – на мотивацію до дій.

Етап ранньої дорослості, з яким співвідноситься завершення навчання у ЗВО та початок професійної діяльності, супроводжується зростанням потреби в самореалізації, самоствердженні, професійному зростанні. У майбутніх учителів фізичної культури на цьому етапі формується прагнення до педагогічної майстерності, удосконалення власної фізичної підготовки, розвитку тренерських і виховних функцій. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від сформованості внутрішньої мотивації, здатності до самоуправління розвитком власного професійного потенціалу.

Важливо підкреслити, що підготовка фахівців у сфері фізичної культури має ґрунтуватися на принципі інтеграції професійного навчання з розвитком особистісної суб'єктності. Це означає, що освітній процес у закладі вищої освіти має бути спрямований не лише на засвоєння знань і практичних навичок, а й на формування здатності до саморегуляції, самонавчання, критичного мислення, гнучкого реагування на педагогічні ситуації. Саме тоді навчання перетворюється на важливий етап становлення активного, відповідального суб'єкта саморозвитку, здатного до постійного вдосконалення у сфері професійної фізкультурної діяльності.

Таким чином, процес професійного становлення майбутнього вчителя фізичної культури має розглядатися як цілісний, безперервний і динамічний розвиток особистості, що охоплює різні вікові періоди, формуючи ґрунт для усвідомленої, активної позиції у професійній сфері та в житті загалом.

Варто зазначити, що значною мірою впливає на професійний саморозвиток та особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури освітнє середовище університету.

Так, зокрема, у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського підготовку майбутніх учителів фізичної культури здійснюють на факультеті фізичного виховання і спорту. Освітній процес забезпечують понад 50 викладачів, більшість яких випускники факультету, в тому числі доктори наук, професори, понад 30 кандидатів наук, доцентів. Висока науково-педагогічна кваліфікація викладачів дозволяє готувати вчителя фізичної культури, вчителя предмету «Захист України», тренера та тренера-викладача з обраного виду спорту, фізичного терапевта на рівні сучасних вимог.

Професорсько-викладацький склад докладає зусиль, щоб дати студентам ґрунтовні знання з обраного фаху, навчити застосовувати їх на практиці, проводити наукові дослідження та спостереження, уміти робити науково обґрунтовані висновки і творчо працювати, самостійно здобувати знання.

Ефективно впливає на професійний саморозвиток та особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури їхня участь у житті факультету й університету. Так, здобувачі факультету фізичного виховання і спорту залучені до науково-дослідної роботи, зокрема щорічно беруть участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт для студентської молоді «Здорова дитина – здорова нація», різноманітних семінарах та конференціях, які проводяться на факультеті. До найбільш вагомих науково-методичних заходів належать: Міжнародна науково-практична конференція «Фізична культура, спорт та здоров'я нації», Всеукраїнська студентська конференція «Фізична культура, спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві», Всеукраїнський науково-практичний семінар «Фізична культура, спорт та реабілітація: проблеми, інноваційні проекти та тренди» за міжнародною участю, науково-практичний семінар з міжнародною участю «Сучасні практики освіти, здоров'язбереження та реабілітації в контексті інтеграції до міжнародного науково-інноваційного простору: виклики та перспективи».

За минулі десятиліття на факультеті фізичного виховання і спорту здобули освіту тисячі висококваліфікованих фахівців галузі фізичного виховання і спорту, які працюють у закладах середньої освіти, ЗВО, ДЮСШ, ШВСМ, реабілітаційних центрах та органах державного управління.

Серед випускників – Заслужені вчителі України, Заслужені тренери та судді національних категорій, викладачі ЗВО і наукові працівники, Відмінники освіти України, директори закладів освіти і ДЮСШ, керівники факультетів і кафедр, керівники обласних і районних органів освіти, державні службовці, спортивні журналісти, підприємці, керівники громадських організацій та федерацій з видів спорту, фахівці з фізичної терапії ерготерапії.

Щороку, починаючи з 2008 року, кафедра теорії і методики фізичного виховання організовує та проводить Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію «Фізична культура, спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві».

З 2019 року кафедрою забезпечується проведення Всеукраїнського науково-практичного семінару «Фізична культура, спорт та реабілітація: Проблеми, інноваційні проекти та тренди».

Щороку кафедра теорії і методики фізичного виховання проводить традиційний Фестиваль науки, культура та спорту серед студентів 4 курсу факультету фізичного виховання і спорту, який започаткувала у 1996 році професор К. Козлова. Продовжують дану традицію професор І. Асаулюк, доцент С. Дмитренко. До програми фестивалю входять: презентація групи; конкурс «Вирішення педагогічних ситуацій»; конкурс «Читання скоромовок»; конкурс «Реклама моєї професії»; конкурс «Світ моїх захоплень» та змагання з фізичної підготовленості, що містить такі види активностей: представлення команди (девіз); тест «Стрибок у довжину з місця» (бере участь уся команда); тест «Підтягування на перекладині» (бере участь уся команда, загальна кількість разів);

конкурс капітанів «Піднімання гирі» (вага гирі 16 кг); конкурс «Кидок м'яча в кільце» (бере участь уся команда, надається по 2 спроби); конкурс «Штрафні удари» (бере участь уся команда, надається по 1 спробі); стрибки з просуванням вперед утримуючи баскетбольний м'яч на рівні колінного суглобу – повернення з веденням м'яча.

На нашу думку, ефективно впливає на професійний саморозвиток та особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури їхня участь у щорічному конкурсі педагогічної майстерності. Цей традиційний захід є важливою платформою для розкриття творчого потенціалу студентів – майбутніх учителів, здатних змінювати освітній простір країни. Конкурс відбувається у три етапи, кожен із яких спрямований на виявлення різних граней педагогічного хисту. Перший етап – демонстрація фрагмента уроку або виховного заходу, що дозволяє оцінити методичну підготовку учасників. Другий етап – вирішення педагогічних ситуацій, де конкурсанти показують здатність до нестандартного мислення та професійного аналізу. Третій етап – «Номер на біс» або «Демонстрація особистісного таланту», який відкриває індивідуальність і багатогранність кожного учасника. Яку правило, конкурсанти захоплюють глядачів і членів журі своїм натхненням, інноваційністю й особистісною харизмою. Різноманіття і нестандартність підходів до виконання завдань роблять конкурс не просто змаганням, а справжнім святом педагогічної майстерності.

Усі ці та інші види аудиторної і позааудиторної діяльності впливають не лише на розвиток фахових компетентностей, таких, як: здатність формувати в учнів предметні компетентності з фізичного виховання, медико-біологічних та психологічних основ і технологій розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, санітарно-гігієнічних основ діяльності у сфері фізичної культури; здатність до аналізу, систематизації та оцінки педагогічного досвіду, здатність до розробки методики та технологій для розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей на основі розуміння і застосування положень фізіології, морфології, біохімії, біохімічних основ фізичного виховання, біомеханіки; здатність оволодівати базовими і новими видами фізкультурної діяльності; здатність вести документацію, що забезпечує процес навчання з фізичної культури в середніх загальноосвітніх навчальних закладах; здатність застосовувати методи навчання, виховання і педагогічного дослідження; здатність оцінювати фізичні здібності і функціональний стан учнів, адекватно обирати засоби і методики рухової діяльності для корекції стану учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей тощо, а й позитивно впливають на професійний саморозвиток та особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури є складним, багатогранним процесом формування не лише професійних компетентностей, а й розвитку особистісних якостей, які є необхідними для ефективної педагогічної діяльності у сфері фізичного виховання. Майбутній учитель фізичної культури має відповідати високим вимогам як у фізичному, так і в моральному, етичному, інтелектуальному та психологічному плані. Особистісно-професійне становлення передбачає формування ціннісного ставлення до здорового способу життя, педагогічної відповідальності, здатності до самовдосконалення та саморозвитку. Важливою складовою цього процесу є розвиток комунікативних навичок, емпатії, лідерських якостей, дисциплінованості, що дозволяє майбутньому вчителю бути прикладом для учнів і ефективно впливати на їхню фізичну, соціальну та емоційну сферу. У процесі навчання у закладі вищої освіти студенти оволодівають фаховими знаннями з теорії та методики фізичного виховання, анатомії, фізіології, психології, педагогіки, що є фундаментом їхнього професійного становлення. Водночас активна участь у спортивно-масових заходах, волонтерських ініціативах, педагогічній практиці сприяє формуванню практичного досвіду, розвитку рефлексії, усвідомленню власної професійної ролі та місії. Особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури відбувається в умовах постійної взаємодії теоретичної підготовки, практичної діяльності та внутрішнього прагнення до самореалізації, що забезпечує готовність до ефективної роботи у сучасному освітньому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навчальний посібник. К. : «Академвидав». 2009. 248 с.
- [2] Вовк Л. П., Фрицюк В. А. Акмеологічний підхід до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього вчителя. Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2016. Вип. 42. С. 66-71.
- [3] Коломієць А. М. Особливості професійної підготовки вчителя на сучасному етапі розвитку суспільства. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2011. Випуск 33. С. 83-86.
- [4] Костенко М. А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х., 2002. 180 с.
- [5] Кузікова С. Б. Психологія саморозвитку : навч. посіб. ; Сум. Держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : МакДен, 2011. 149 с.
- [6] Лазаренко Н. І. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2019. 365 с.
- [7] Романовський А. Г., Михайличенко В. С., Грень Л. Н. Педагогіка успіху. НТУ «ХПІ», 2012. 371 с.
- [8] Gurevych R., Fritsyuk V., Opushko N., Gadaichuk N., Gabriychuk L. Preparation of future specialists for professional self-development in the information and educational environment of the university. Theoretical and scientific foundations of pedagogy and education: collective monograph / Kazachiner O., Boychuk Y., etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2022. p. 425-442. Available at : DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.PED..
- [9] Gurevych R., Fritsyuk V., Dmytrenko N. Computer diagnostics of readiness of prospective teachers to professional self-development. Information technologies and learning tools, 2019. Vol 69. №1.

PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT AS A TOOL FOR PERSONAL AND PROFESSIONAL FORMATION OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

Frytsiuk Valentina Anatoliyivna

Dr.hab. of Pedagogical Sciences, Professor of Pedagogy, Vocational Education and Management of Educational Institutions
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001- 6133-2656
valentya.frytsiuk@vspu.edu.ua

Hubina Svitlana Ivanivna

Candidate of Pedagogical Sciences, docent of Pedagogy, Vocational Education and Management of Educational Institutions
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-5743-350X
sveta_tsuprik@ukr.net

Abstract. The article explores professional self-development as a key instrument in the personal and professional formation of future physical education teachers. It is emphasized that professional self-development is a conscious, purposeful process based on an individual's intrinsic motivation for self-improvement, self-realization, acquisition of new competencies, and adaptation to changes in the educational environment. The interdisciplinary interpretations of the phenomenon of self-development are analyzed within the contexts of pedagogy, psychology, philosophy, and acmeology. The role of professional self-development in preparing students for future pedagogical activity is highlighted, with a focus on the theoretical, practical, and reflective components of this process. A range of theoretical and methodological approaches is identified (acmeological, competency-based, personality-oriented, activity-based, reflective, contextual, etc.) that support a holistic view of the personal and professional growth of educators. The article examines the practical experience of training future physical education teachers at Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University and emphasizes the importance of student participation in research, extracurricular, and sports-related activities. The study concludes that the creation of conditions for active self-realization in the educational process of higher education institutions is essential for shaping competitive professionals in the field of physical education and sports.

Keywords: professional self-development, personal and professional formation, future physical education teachers, teacher education, educational environment, competency-based approach, self-realization, higher education, physical culture.